

PERSONÁLNÍ AUTORITY – UŽITEČNÁ POMŮCKA NEJEN PRO KNIHOVNÍKY

David Piňos, Lenka Maixnerová, Michal Závíška

Anotace

Národní lékařská knihovna v Praze (dále jen NLK) se již od roku 2000 zabývá budováním souboru personálních autorit z oboru lékařství, zdravotnictví a souvisejících oborů.

Personální autorita (dle definice Knihovnické terminologické databáze Národní knihovny ČR) je v souboru autorit druh jmenné autority obsahující jméno osoby jakožto autora nebo osoby, která je předmětem pojednání, nebo jí se dokument týká.

Soubor autorit Národní lékařské knihovny je součástí souboru národních autorit České republiky, na kterém pod metodickým vedením Národní knihovny ČR kooperuje více než 100 českých knihoven.

Personální autorita NLK obsahuje biografickou (informační) poznámku, která je vnitřně strukturovaná do několika částí v ustáleném pořadí (informace o přesném datu a místě narození, příp. úmrtí; tituly; obory působení; publikační obory; pracoviště). Zdroje těchto biografických informací jsou biografické slovníky, encyklopedie, zpracovávaný dokument, online zdroje či osobní sdělení autora.

Personální autority NLK jsou přístupné prostřednictvím portálu Medvik, vyhledávač Google, databáze Národní knihovny ČR a mezinárodní databázi VIAF (Virtual International Authority File).

Při zpracování personálních autorit jde o maximální identifikaci autora a o přiřazení/navázání jeho vlastního díla k jeho autoritnímu záznamu. Personální autorita je důležitou pomůckou nejen při zpracování dokumentů, ale i při jejich vyhledávání ať již knihovnicko-informačním pracovníkem, uživatelem knihovny či samotným autorem. Pro publikující autory pak jejich autoritní záznam může sloužit jako evidence jejich vlastní publikační činnosti. Na základě údajů v personálních autoritách lze zjistit, která díla jsou již volně přístupná dle autorského práva. Nově jsou personální autority NLK používány pro identifikaci autora s jeho dílem při autoarchivaci.

Klíčová slova:

personální autority, knihovnické služby, přístup k informacím, knihovny, soubory národních autorit

Úvod

Národní lékařská knihovna v Praze (dále jen NLK) se již od roku 2000 zabývá budováním souboru personálních autorit z oboru lékařství, zdravotnictví a souvisejících oborů.

Personální autorita (dle definice Knihovnické terminologické databáze Národní knihovny ČR, dále jen KTD) je v souboru autorit druh jmenné autority obsahující jméno osoby jakožto autora nebo osoby, která je předmětem pojednání, nebo jíž se dokument týká.

Soubor autorit (dle KTD) je soubor ověřených a unifikovaných jmenných a/nebo věcných selekčních údajů, určených pro zpracování a vyhledávání dokumentů s nezbytným odkazovým a poznámkovým aparátem. Soubory autorit slouží pro potřeby katalogizace a bibliografie. Soubory autorit usnadňují tvorbu bibliografických záznamů, díky nim jsou záznamy uváděny správně, bezchybně, jednotně. Na základě využívání souboru autorit dochází k snižování duplicit/multiplicit při budování katalogů. Pro uživatele jsou pak soubory autorit velmi významnou pomůckou, která zpřesňuje vyhledávání potřebných dokumentů/informací.

Autority dělíme na jmenné a věcné. Mimo personální autority patří do jmenných autorit také autority korporativní (korporace, akce, konference), geografické a názvové.

Soubor autorit Národní lékařské knihovny je součástí souboru národních autorit České republiky, na kterém pod metodickým vedením Národní knihovny ČR kooperuje více než 100 českých knihoven. Autority jsou nazývány autoritami národními, jelikož jsou vytvářeny a slouží pro potřeby českých uživatelů. V NLK jsou autoritní záznamy zpracovávány ve formátu UNIMARC/ Autority podle angloamerických katalogizačních pravidel (AACR2R). Databáze personálních autorit je bází obsahující jmenné autority českých i zahraničních autorů, přičemž je samozřejmě důraz položen na podrobnější zpracování českých autorů. Záznamy o českých autorech tak zpravidla obsahují rozsáhlejší informační aparát.

Struktura personální autority

Autoritní záznam personální autority obsahuje:

Záhlaví

- je nutno určit autoritní podobu záhlaví. Jde o podobu jména autora, pod kterou nejvíce publikuje. V záhlaví se uvádí příjmení, jméno, rok narození, příp. úmrtí, dále se může vyskytovat rozpis iniciál rodného jména.

Odkazy

- odkazy viz, odkazy viz též - jsou odkazovým aparátem. Jde o tzv. neprefe- rované formy jména, pseudonymy, akronymy atd. Např.: jeden autor má více jmen, jeho jméno má více forem, jméno bývá změněno (z důvodu sňatku), více autorů používá jedno jméno (společný pseudonym), autor propůjčuje své jméno jinému autorovi apod.

Zdroj ověření dat

- každý záznam musí obsahovat minimálně jedno pole zdroje ověření dat. V tomto poli je uvedena citace zdroje, z něhož byla informace převzata. Mnohdy je uváděno i pole „Zdroj prověřený s negativním výsledkem“. Zde se uvádí zdroj, kde jsme informaci nenalezli a to jen v případě, že se jednalo o zdroj, u kterého je možné předpokládat výskyt hledané informace (většinou se jedná o národní bibliografii při hledání autoritního záznamu zahraničního autora).

Elektronická lokace a přístup

- pole umožňuje přímý přístup na internetovou stránku. Pole se připojuje v případě, že má autor svou osobní stránku nebo má-li záznam o své osobě na Wikipedii.

Biografická poznámka

- která je vnitřně strukturovaná do několika částí v ustáleném pořadí (informace o přesném datu a místu narození, příp. úmrtí; tituly; obory působení; publikační obory; pracoviště). U zahraničních autorů se informace o datu a místu narození, příp. úmrtí vynechávají, rok narození/úmrtí se zapisuje pouze do autoritního záhlaví. Bibliografická poznámka musí být stručná, jasná, výstižná. Zdroje těchto biografických informací jsou biografické slovníky, encyklopedie, zpracovávány dokument, online zdroje či osobní sdělení autora. Bibliografická data se mohou přebírat pouze z veřejných zdrojů, v ostatních případech pouze se souhlasem autora (e-mail).

Kód provenience autora

- toto pole je vytvářeno pouze pro české autory (kód CZ).

Metody

Personální autority jsou vytvářeny v NLK v systému Dawinci/Medvik. Při bibliografickém zpracování dokumentů se autorské údaje propojují s personální a korporativní autoritou. V případě, že záznam autority není v bázi personálních autorit NLK nalezen, je nutno ověřit jeho existenci v online bázi národních autorit Národní knihovny ČR (dále jen NK ČR). Pokud je autoritní záznam nalezen, je stažen a propojen s autorskými údaji v bibliografickém záznamu dokumentu. Pokud autoritní záznam nalezen není, je v bázi personálních autorit NLK dle metodiky NK ČR vytvořen návrh autority. Teprve po supervizi je tento návrh zaslán pomocí protokolu Z39.50 do báze národní autorit NK ČR.

Návrh autority je vytvořen pracovníkem knihovny – katalogizátorem při zpracování dokumentů metodou de visu. Supervizor zkontroluje všechny napsané údaje, doplní je z volných (veřejných) zdrojů, v případě nejasností se snaží kontaktovat autora.

Celkem se v databázi NLK nachází 94 624 personálních autorit (z toho 29 551 autoritních návrhů).

Příklady

Obrázek 1 — Vyhledávání autorů v portálu Medvik

Jméno autora je nutno zadat v invertované formě, tj. v podobě: příjmení autora, čárka, mezera, iniciála křestního jména/křestní jméno autora.

« < 1-3 z 3 > » ?

Valová, D.
Osoba [neautoritní forma] - Zdroj: bibliografické databáze
[publikace autora: 1](#) [prohlédnout](#) | [použít](#)

Valová, Dagmar, 1949-
Narozena 1949. Ing., správce informační sítě krevního centra (Krevní centrum, Fakultní nemocnice Ostrava). Autorka prací z oboru lékařská informatika, informační systémy, dárcovství krve, transfuze.
Osoba [autoritní forma] - Zdroj: autority Medvik
[publikace autora: 6](#) [prohlédnout](#) | [použít](#)

Valová, Dagmar
Autorka prací z oboru lékařská informatika, biosignály, fyziatrie, fyziologie. (Dřívější pracoviště: FTVS UK Praha: Ústav fyziologických regulací AV ČR).
Osoba [autoritní forma] - Zdroj: autority Medvik
[publikace autora: 21](#) [prohlédnout](#) | [použít](#)

Obrázek 2 — Výsledek vyhledávání v portálu Medvik

Nalezeny dvě autorky shodného jména publikující částečně ve stejném, příp. v obdobném oboru. Bez uvedení roku a pracoviště by autorky nebylo možné rozlišit. Třetí autorku „Valová, D.“ nebylo patrně možno spolehlivě identifikovat s jednou z dalších. Záhloví je uvedeno v neautoritní formě ve stejném tvaru jako ve zdrojovém dokumentu.

Úvod | Pokročilé hledání | Autoři | Témata | Prohlížení

Zdroj: autority Medvik

Zobrazit dokumenty ?

vše 6
publikace autora 6
přímáni autor 4

Sdílet
Sdílet

Osoba [autoritní forma]

Hlavní záznamy

Biografická poznámka

Číslo záznamu

Zdroj ověření dat

Valová, Dagmar, 1949-
Narozena 1949. Ing., správce informační sítě krevního centra (Krevní centrum, Fakultní nemocnice Ostrava). Autorka prací z oboru lékařská informatika, informační systémy, dárcovství krve, transfuze.
xx0094310

Valová, D.: Objednávání dárců krve k odběru a optimalizace čekacích dob pro dárce krve. Medsoft, 2009, s. 155-158. ()
osobní sdělení (rok narození, publikační činnost)
www(Personální složení - Fakultní nemocnice Ostrava) (titul, pracoviště)

Obrázek 3 — Personální autorita v portálu Medvik

Autoritní záznam autorky Dagmar Valové.

Skalická, Hana, 1953-

Narozena 1953. MUDr., CSc., kardioložka, práce z oboru. Kardiioambulance Praha.

Osoba [autoritní forma] - Zdroj: autority Medvik

publikace autora: [25 prohlédnout](#) | [použít](#)

Skalická, Hana

Osoba [neautoritní forma] - Zdroj: bibliografické databáze

publikace autora: [14 prohlédnout](#) | [použít](#)

Skalická, Hana, 1981-

Narozena 27.3.1981 v Praze. MUDr., PhD., kardioložka (II. interní klinika - klinika kardiologie a angiologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Všeobecná fakultní nemocnice, Praha). Dcera kardioložky MUDr., CSc. Hany Skalické (nar. 1953).

Osoba [autoritní forma] - Zdroj: autority Medvik

publikace autora: [38 prohlédnout](#) | [použít](#)

Obrázek 4 — Příklad dvou autorek shodného jména a naprosto shodné specializace

Bez osobního sdělení biografických dat a potvrzení autorství by bylo nemožné rozlišení nejen jejich publikační činnosti, ale i jich samotných.

Beneš, J

Osoba [neautoritní forma] - Zdroj: bibliografické databáze

publikace autora: [1 prohlédnout](#) | [použít](#)

Beneš, J.

Osoba [neautoritní forma] - Zdroj: bibliografické databáze

publikace autora: [167 prohlédnout](#) | [použít](#)

Beneš, J.

Osoba [autoritní forma] - Zdroj: autority Medvik

publikace autora: [3 prohlédnout](#) | [použít](#)

Obrázek 5 — Neautoritní forma jména s číslem označujícím počet nenavázaných bibliografických záznamů

V případě neidentifikace autora (u článku není uveden žádný další údaj ani křestní jméno autora), nelze napojit k autoritnímu záznamu publikační činnost. Nelze jakýmkoliv způsobem odlišit jednotlivé autory.

Beneš, Jíří

Osoba [neautoritní forma] - Zdroj: bibliografické databáze

publikace autora: 67 [prohlédnout](#) | [použít](#)**Beneš, Jíří, 1957-**

Narozen 19. 6. 1957 v Praze. Profesor lékařské biofyziky (2006), MUDr. RNDr., CSc., lékař, biofyzik (IV. interní klinika 1. LF UK a VFN v Praze). Nejprve absolvoval v roce 1982 Matematicko fyzikální fakultu, obor biofyzika, poté v roce 1984 FVL UK. Práce z oboru.

Osoba [autoritní forma] - Zdroj: autority Medvik

publikace autora: 35 [prohlédnout](#) | [použít](#)**Beneš, Jíří, 1954 led. 2.-**

Narozen 2. 1. 1954 v Plzni. MUDr., PhD., biofyzik (Ústav biofyziky UK LF v Plzni, od června 1998 jeho přednostou). Publikace z oboru (hyperbarická oxygenoterapie, řádkovací mikroskop TSM).

Osoba [autoritní forma] - Zdroj: autority Medvik

o autorovi: 1 [prohlédnout](#)publikace autora: 12 [prohlédnout](#) | [použít](#)**Beneš, Jíří, 1954 říj. 12.-**

Narozen 12. 10. 1954 ve Vysokém Mýtě. Prof. (2012), MUDr., CSc., infekcolog, práce z oboru. Infekční klinika FN Na Bulovce. Spoluautor směrnice pro lékařskou praxi.

Osoba [autoritní forma] - Zdroj: autority Medvik

publikace autora: 122 [prohlédnout](#) | [použít](#)

Obrázek 6 — Autoritní záznamy autorů stejného jména i roku narození

Často jsou autoři nejen shodného jména, ale i roku narození. V záhlaví autoritního záznamu je proto uvedeno přesné datum narození.

Zobrazit dokumenty ?	Osoba [autoritní forma]	Zdroj: autority Medvik
vše 6	Hlavní záhlaví	Köstel, Franz, 1811-1882
publikace o autorovi 5	Biografická poznámka	Narozen 28. 3. 1811 v severořánském Žirklachu (nyní pod názvem Cerklje ve Slovinsku), zemřel 7. 12. 1882 v Kapfenbergu (Rakousko). Rakouský psychiatr, profesor psychiatrie na pražské německé fakultě a ředitel ústavu pro duševně choré v Praze v letech 1852-1869. Založil první českou psychiatrickou školu. Napsal knihu o smýšlích lázních Eugenen.
publikace autora 1	Medialonek autora	Promován na univerzitě v Padově (1835), pracoval jako lékař v severní Itálii (1835–1843), sekundární ústavu choromyslných ve Vídni (1844), primář ležeb ve Štýrském Hradci (1845, habilitován 1847) a ředitel ležeb v Praze – nejdelšího a nejspolehlivějšího v monarchii (1852); průkopník konceptu celostátní akce proti endemickému kretenismu (1855); zkoumal vliv horečky při variole na progresivní paralýzu (1856) – průkopník pyrototerapie v psychiatrii, rozšířil kapacitu pražského ústavu choromyslných adaptací bývalého kláštera svatého Na slupi pro léčbu praci (1860); vůbec první profesor psychiatrie na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze (1864); penzionován pro chybu v administrativě (1869), přednášel však do roku 1871; prozatímní ředitel ústavu choromyslných ve Štýrském Hradci (1872); na odpočinek (1873).
průběh autor 1	Viz	Köstel, František, 1811-1882 Kostl, František, 1811-1882 Koestl, Franz, 1811-1882
Sdílet	Afiliace	c. kr. ředitel zemsk. blázince v Praze
	Číslo záznamu	nlk20000084841
	Zdroj ověření dat	Vencovský, E. 100 let české psychiatrické kliniky v Praze 1886-1986. Praha: Univerzita Karlova, 1987. (odkaz viz: chybný rok narození, chybné místo narození, chybný rok úmrtí, profesní data) Matoušek, O. Lékaři a přírodovědci doby Purkyňovy. Praha: SPN, 1954. (autoritní forma, chybný rok narození, chybný rok úmrtí, profesní data) Vencovský, E. Počátky české psychiatrie XVIII. a XIX. století. Praha: SZdN, 1957. (odkaz viz: chybný rok narození, chybné místo narození, chybný rok úmrtí, profesní data)

Obrázek 7 — Autoritní záznam autora, jehož jméno se vyskytuje v několika variantách

Všechny varianty autorova jména jsou uvedeny v odkazech a tím pádem je autor pod všemi těmito nepreferovanými formami jména pro uživatele dohledatelný a jednoznačně identifikovatelný.

Zobrazit dokumenty	Osoba [autoritní forma]	Zdroj: autority Medvik
vše 20 publikace autora 20 primární autor 3 Spolupracovník 3	Hlavní záhlaví Biografická poznámka Viz Afilace Afilace Číslo záznamu Zdroj ověření dat	Kuklová, Markéta, 1983- Narozena roku 1983. Mgr., biologka, zaměřena na antropologii a genetiku člověka, výzkumná pracovnice (Revmatologický ústav, Praha). Lišková, Markéta, 1983- Polanská, Markéta, 1983- Institute of Molecular Genetics, Academy of Science of the Czech Republic, Prague, Czech Republic Revmatologický ústav; Klinika revmatologie 1, LF UK, Praha xx0003089 Hulejová, Hana. Osteoartrtida a apoptóza: exprese molekul ovlivňujících apoptózu ve vztahu k přilpčnosti buněčné smrti v OA synoviální membrán a chrupavce, spolupracovala Markéta Lišková, Praha, 2007 (odkaz viz, pracoviště) Šenolt, Ladislav. Prognostický význam adipokinů u revmatoidní artritidy, spolupracovala Markéta Lišková (Polanská, Kuklová), Praha, 2012 (titul, odkazy viz) Osobní sdělení, cit. 7. 11. 2012 (autoritní forma, biografická a profesní data)

Obrázek 8 — Personální autorita autorky, u které došlo ke změně jména z důvodu sňatku

U autorek často dochází ke změně jména z důvodu sňatku. Bez uvedení odkazů na jednotlivé varianty jména by docházelo k vzniku skrytých duplicit/multiplicit záznamů.

Osoba [autoritní forma]	Zdroj: autority Medvik
Hlavní záhlaví Biografická poznámka Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Afilace Číslo záznamu	Kofránek, Jiří, 1949- Narozen 2. 12. 1949 v Ostroměři. Doc. MUDr., CSc., patofyziolog, programátor a publicista, práce z oboru fyziologie, programování a využití počítačů a lékařského softwaru v medicíně (Oddělení biokybernetiky a počítačové podpory výuky, Ústav patologické fyziologie, 1. lékařská fakulta, Univerzita Karlova, České vysoké učení technické, Praha; Vyšší odborná škola Václava Hollar, Praha). 1. LF UK, Praha Charles University in Prague, First Faculty of Medicine, Department of Pathological Physiology, U nemocnice 5, 128 53 Praha 2, Czech Republic. kofranek@gmail.com Laboratory of Biocybernetics and Computer Aided Teaching, Institute of Pathological Physiology, First Faculty of Medicine, Charles University, Prague Laboratory of Biocybernetics, Dept. of Pathophysiology, 1st Faculty of Medicine, Charles University, Prague Laboratory of Biocybernetics, Institute of Pathological Physiology, First Faculty of Medicine, Charles University in Prague Laborator biokybernetiky, Ústav patologické fyziologie 1. LF UK, Praha Oddělení biokybernetiky a počítačové podpory výuky, ÚPF 1. LF UK, Praha Oddělení biokybernetiky, Ústav patologické fyziologie 1. LF UK Univerzita Karlova v Praze, 1. LF UK, Katedra patofyziologie Ústav patologické fyziologie, 1. LF UK, Praha Ústav patologické fyziologie, Laborator biokybernetiky a počítačové podpory výuky, 1. LF UK v Praze, Česká republika jn20000710235

Obrázek 9 — Afilace v autoritním záznamu

Do personální autority se automaticky generují afliace autora. Afliace se generují z bibliografických záznamů BMC (Bibliographia medica Československa), do kterých jsou katalogizátorem zapsány ve stejném tvaru jako v dokumentu.

Diskuze

Výhodou národních autorit ČR je kooperace knihoven při jejich vytváření a tím i širší využití mezi knihovnami v České republice a propojení na mezinárodní službu VIAF.

VIAF - Virtual International Authority File je mezinárodní služba, díky které je umožněn přístup k velkému množství světových sborů autorit. VIAF propojuje jednotlivé národní soubory autorit v jeden virtuální soubor, ve kterém je vždy jeden záznam pro jednu osobu, instituci apod. Tyto záznamy jsou volně dostupné pro další využití (výzkum, výměna a sdílení dat). Na projektu se podílí velké množství národních knihoven z celého světa.

Nevýhodou národních autorit ČR je jejich nepropojení s vědeckými komunitami. Vlastní soubor autorit má např. databáze Scopus.

Využití

Personální autorita je důležitou pomůckou nejen při zpracování dokumentů, ale i při jejich vyhledávání ať již knihovnicko-informačním pracovníkem, uživatelem knihovny či samotným autorem. Pro publikující autory pak jejich autoritní záznam může sloužit jako evidence jejich vlastní publikační činnosti. Je možno ji využít při tvorbě osobní bibliografie. Na základě údajů v personálních autoritách lze zjistit, která díla jsou již volně přístupná dle autorského práva. Nově jsou personální autority NLK používány pro identifikaci autora s jeho dílem při autoarchivaci.

Závěr

Vytváření souborů autorit patří dnes k základním standardním postupům při budování přístupového aparátu fondů knihoven, ať již klasických tištěných fondů, digitálních repozitářů nebo elektronických zdrojů. Při tvorbě personálních autoritních záznamů je nutná spolupráce se samotnými autory, bez které by v mnoha případech nebylo možno odlišit jednotlivé autory a správně napojit výsledky jejich publikační činnosti k jejich autoritním záznamům. Tato spolupráce je velmi přínosná nejen pro tvůrce souboru personálních autorit, ale i pro publikující autory samotné.

Literatura

- [1.] BARTL, Zdeněk. *Národní autority - pomůcka pro knihovny i ostatní paměťové instituce. Čtenář [online]. 2008, roč. 60, č. 4 [cit. 21.02.2014]. Dostupné z: <<http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2008-roc-60/04-2008/tema-narodni-autority-pomucka-pro-knihovny-i-ostatni-pametove-institute-40-130.htm>>. ISSN 1805-4064.*
- [2.] BARTL, Zdeněk. *Soubory autorit Národní knihovny České republiky. Národní knihovna: knihovnická revue, 1999, roč. 10, č. 2, s. 71-79. ISSN 0862-7487.*

- [3.] LICHTENBERGOVÁ, Edita. Česká jména v mezinárodním souboru autorit . Ikaros [online]. 2009, roč. 13, č. 7 [cit. 21.02.2014]. Dostupné z: <<http://www.ikaros.cz/node/5587>>. ISSN 1212-5075.
- [4.] LUFER, Jan. Metodika tvorby a kontroly jmenných autorit ve formátu UNIMARC : osobní jména [online]. [cit. 21.02.2014]. Dostupné z: <http://authority.nkp.cz/jmenne-autority/metodicke-materialy/metodika-tvorby-personalnich-autorit-unimarc_akt>.
- [5.] MAIXNEROVÁ, Lenka. Báze českých národních jmenných autorit z oboru lékařství a zdravotnictví : Národní lékařská knihovna se představuje. Praktický lékař, 2001, roč. 81, č. 4., s. 240-241.
- [6.] MAIXNEROVÁ, Lenka. Personální autority z oboru lékařství a zdravotnictví. Lékařská knihovna, 2001, roč. 6, č. 3, s. 3-4. ISSN 1211-3255.
- [7.] VIAF (Virtual International Authority File) [online]. [cit. 21.02.2014]. Dostupné z: <<http://oclc.org/research/activities/viaf.html>>.
- [8.] VODIČKOVÁ, Hana. Soubory autorit – příspěvek nejen terminologický. Národní knihovna: knihovnická revue, 1999, roč. 10, č. 2, s. 63-70. ISSN 0862-7487.

Kontakt

Mgr. David Piňos

Národní lékařská knihovna

Sokolská 54, 121 32 Praha 2

tel.: 296335927

e-mail: pinos@nlk.cz

<http://www.nlk.cz>

Mgr. Lenka Maixnerová

Bc. Michal Závíška

Národní lékařská knihovna